

En stimulerende bok

Karl Evang

Karl Evang, som är helsedirektør i Norge och också spelat en framträdande roll inom WHO bl.a. på narkotikaområdet, recenserar här Nils Bejerots bok i narkotikafrågan.

NILS BEJEROT:

Narkotikafrågan och samhället. Bokförlaget Aldus.
480 sid. pris kr 23: 50.

Denne omfattende og kunskapsfylte behandling av våre dagers narkotikaproblemer skiller seg klart fra alle øvrige publikasjoner som hittil er utkommet i Norden beregnet på almenheten, såvel som på de faggrupper som særlig er engasjert.

Det er således ikke en vanlig populærvitenskapelig opprekning av forskjellige typer av narkotika med beskrivelse av deres virkninger — selv om boken også inneholder verdifullt stoff på dette felt.

Det er heller ikke en ensidig pessimistisk eller panikkbetonet fremstilling, med moralsk nedvurdering av ungdom og barn som er kommet i vanskeligheter, det er ikke noe forsøk på bagatellisering, bortforklaring eller generell filosofi omkring de nye formene for narkotikamissbruk.

Det er et *oppgjør*, en sterkt engasjert og søkende manns forsøk på å komme problemene og motstanderne inn på livet i nærkamp. Selv kaller han boken: "en kombinert informations- og diskussionsbok".

Bejerot har i embets medfør fått et mere levende, allsidig og direkte innblik i de svenske narkotikaproblemer enn de fleste andre. Han er rystet, skremt, men samtidig realistisk. Han er dypt skuffet over endel av det som skjedd i Sverige og har skarp kritikk å reise mot myndigheter såvel som mot komiteer, organisasjoner og enkeltpersoner. Denne skuffelse og kritikk er ikke generell,

omsvøpsfull eller uklart insinuerende, men høyst konkret og direkte.

Denne anmelder kjenner ikke nok til svenske forhold til å kunne ta noe standpunkt til de enkelte av disse polemikker, men ville finne det underlig om ikke den interesserte svenske almenhet, og også aktørene på faglig, administrativt, organisatorisk og politisk plan her fant påstander, opplysninger, ideer og reformforslag som de ville ha nytte av.

Sverige står idag blant de økonomisk og teknisk mest fremskredne land — kanskje med unntak av U.S.A. — i den vanskeligste og mest utsatte stilling når det gjelder de nyere former for narkotikamissbruk.

Det er ikke mulig i en kort anmeldelse som denne å yte rettferdighet hverken til bredden eller dybden i denne bok. Høyst interessant og givende finner jeg hans diskusjon av terminologien, begrepene narkomani, eufomani, "craving", "drug dependence", toxicomani. Her bidrar han etter anmelderens mening til å skape klarhet, selv om man ikke alltid kan følge ham helt i hans konklusjoner. Etter mitt skjønn står det begrep han selv foretrekker (toxicomani) langt nærmere det begrep, "drug dependence", som nå sterkest synes å slå igjennom i internasjonal språkbruk, enn han selv er klar over. Den måte han uttrykker seg på kunne ellers gi inntrykk av at WHO (Verdens

helseorganisasjon) har vedtatt en fiksert terminologi. Det er ikke tilfelle. De ekspertkomiteer som er oppnevnt av WHO uttaler seg på egne og ikke på organisasjonens vegne. Det samme gjør de enkeltforfattere som publiserer sine artikler i organisasjonens tidsskrifter.

Ypperlig og velsignet klar er hans distinksjon mellom de individuelle narkomanier og de epidemiske og hans videre applisering av våre dager epidemibegrep på de tilstander og reaksjonsmønstre vi her står overfor. Nettopp fordi de sosiologiske virkninger av narkomanien er så uttalt og også fordi sosiologiske faktorer veier overmåte tungt i etiologien, gir hans analys her etter anmelderens mening et naturlig utgangspunkt for å betrakte disse tverrvitenskapelige problemer under en sosialmedisinsk hovedsynsvinkel. Jeg er også enig i nødvendigheten av å understreke at man for å forstå dagens narkotikasituasjon må frigjøre seg fra språkbruk og vurderinger bygget på morfinismen og opiofagien, spesielle former for narkomani som av forskjellige historiske grunner er kommet til å spille en altfor dominerende rolle i den vestlige lands medisin.

En liten, men kanskje ikke uviktig detalj: Under beskrivelsen av haschisch's og marihuanas virkninger også i den akutte fase, bør vel sterkere understrekes de særdeles hyppig forekommende forstyrrelser av romsansen. Den manglende eller forstyrrede evne til å bedømme de omgivende gjenstanders størrelse, plassering, bevegelse og hastighet, gjør etter mange kompetente cannabisforskere mening den påvirkete til en sterkt risikopregt person i våre motoriserte samfunn, og det uansett om han kjører bil, motorsykkel, vanlig sykkel eller om han er fotgjenger.

Ved alle de sider av problemet Bejerot tar opp,

går han rett på sak, også når det gjelder narkomanien hos de sterkest utsatte gruppene blant helsepersonell, og da i første rekke legene selv. Noe av det mest verdifulle og også mest konstruktive i boken er sluttavsnittene hvor Bejerot diskuterer hvilke tiltak som bør treffes i dagens situasjon for om mulig å snu strømmen. Ut fra sitt sosialmedisinske og epidemiologiske utgangspunkt, er han fullt klar over at hovedinnsatsen må ligge i den primære og sekundære prevensjon, men han går også konkret inn på de behandlingsformer som hittil har vært brukt for den som er blitt narkoman og har veloverveiete og kloke ord å si om de reformer som her er nødvendige hvis man skal nå frem. Han har også klart syn for nødvendigheten av *ettervern* etter avslutningen av det som i klassisk forstand er kalt "behandlingen", selv om hans understrekkning av nødvendigheten av å behandle den narkomane miljø (skole, familie, arbeidsplass m.v.) kanskje ikke kommer skarpt nok i relieff. Hans forslag om å skape et "terapeutisk samfunn" for dertil egnete narkomane på dertil egnet sted, er meget interessant, og det er etter anmelderens mening absolutt verdt et forsøk. Like nødvendig er det vel imidlertid å skape "et terapeutisk samfunn" eller "terapeutisk miljø" også *overalt ellers* hvor den narkomane skal hjelpes, såvel i den innledende som i den uttalte fase og under ettervernet.

Dette er en høyst stimulerende og tankevekkende bok. Leseren vil snart føle seg enig, snart uenig med Bejerot og ikke sjelden være i tvil. Dette skulle jeg tro ville gjelde nær sagt alle lesere. Bejerot demonstrerer omfattende lesning, ukonvensjonell tenkning og frisk kritikk. Men ikke minst vil leseren bli slått av alvoret, "the urgency" i fremstillingen, positiviteten og forsøkene på konstruktive løsninger.